

Franček in Janez.

Franček in Janez sta bila součenca, soseda, velika prijatelja.

Hrib, ki je na njem stal dom Frančkovega očeta, in pobočje, kjer je bil kakih pet minut oddaljen dom Janezovih staršev, se jima je zdel raj na zemlji. In v tem raju sta živela z Janezom srečna, kot Adam in Eva svoj čas. Zlasti svet Janezovih staršev je bil njuno kraljestvo, kraljestvo njunih sanj, njunih iger, njunih vojsk itd. Nikdar nista mislila, kaj ju vleče drugega k drugemu, nikdar o tem govorila, le vsako priliko sta porabila, da sta bila skupaj.

Meja, ki jo je tvorilo visoko leščevje in ki je tekla vzdolž pobočja, je bila njuno shajališče. Tjakaj je pritekel Janez naproti Frančku, kadar se je ta spuščal po pobočju in z žvižganjem naznanjal svoj prihod. Do tja ga je zopet spremil, ko se je vračal domov. To leščevje je slišalo nekaj modrih in nemodrih iz njunih ust, slišalo nekajkratov njuni razposajeni smeh.

Uboge veverice! Po tem leščevju so prihajale iz gozda na tepke in orehe. A slabo so zadele, če so se prišle gostit, ko sta bila kje blizu Franček in Janez. »Grev a veverice vetrit!« sta dejala, pobrala dolge preklje in šla nadnje. Pregnala sta jih z dreves v leščevje.

Malo nad hišo je izvirал močan studenec; voda se je odtekala v majhnem potočku mimo hlevov skozi sadovnjak. Tudi ta potoček jima je nudil lepo mero sreče. Poleti in pozimi, vedno je enako žuborel. In Janez in Franček sta ob njem našla enega izmed mnogih svojih otroških poklicev. Sama sta si postavila mlinček. Po vsem njunem kraljestvu se je moralo slišati, če mlini gredo. V ta namen sta jih opremila s »stopami«. V visokem glasu je odmevalo po dolini: klep, klep, klep..., ko so udarjala mala kladičca na steklene plošče. Jezovi, žlebovi, kolesa, stope — koliko dela, koliko popravil, koliko spreminjanja! Kaj čuda, če je pri tem Franček včasih pozabil iti domov.

Pod velikim kostanjem je stala stara opuščena peč za sušenje lanu pa tudi sadja. »Laniščenica« so jo imenovali. Ta laniščenica je bila njun grad, njuna trdnjava. Tukaj sta izdelovala loke in puščice, sulice in puške. Celo skladišče orožja sta imela tukaj. Bojevala sta se največ sama med seboj.

Tako ju je leščevje in potok, laniščenica in sneg, peč za kostanje in še marsikaj polagoma navezalo drugega na drugega, da se jima je zdelo, da se vekomaj ne moreta in ne smeta ločiti. Nobena beseda Frančkovega očeta ni bila tako trda, da bi je radi tega svojega prijateljstva ne požrl; nobena šiba tako grenka, da bi je za to prijateljstvo mirno ne prenesel. In vendar je bilo tega prijateljstva nekoč nenadoma konec.

Zakaj?

Nekega zimskega popoldneva je bil Franček zopet pri Janezu. Sanke so drčale, da je bilo veselo. A mraz ju je prisilil, da sta se zatekla v hišo. Tiste dni je Janezov starejši brat kuhal žganje. Tja v kamro sta se usedla k peči in rezljala nove lopate za mlinska kolesa. Zapeljivo je curljalo žganje v stekleno posodo. Duh žganja je Janeza ščegetal in ga zvalil, da je pomolil prst pod curek in ga potem obližnil.

»Franček, poskusi no, kako je dobro!« je potem zapeljeval še tovariša. Na srečo je prišel brat in zopet sta se lotila koles.

Drugi dan je Franček točno po dogovoru prižvižgal po hribu in Janez ga je čakal v leščevju. Tokrat ga je pa nenavadno skrivnostno povabil: »Ti, pojdi, boš nekaj videl!«

»Kaj?« je spraševal Franček.

»Boš že videl; kar pojdi!«

In Janez je peljal tovariša v skladovnico drv, Za tri zime in več jih je bilo naloženih. »Ali vidiš?«

»Kaj je to?«

»Povohaj,« pravi Janez, odmaši in pomoli Frančku pod nos.

»To je žganje«, de Franček prvi hip vesel. »Kje si ga pa dobil?«

»Ti si čuden! Kaj nisi včeraj videl, kje se to dobi? Veš, ko si ti odšel, sem jaz poiskal tole steklenico in jo držal pod cev tako dolgo, da je bila polna. Potem sem jo pa tu skril. Zdaj ga pa bova!«

In je napravil par krepkih požirkov. Zapeklo ga je po grlu in ustih, da se je bridko zakremžil; a zdelo se mu je, da je storil junaški čin in pogumno je ponudil zopet tovarišu: »Na, daj!«

Franček pa se je obotavljal: »Janez, to ni prav! Saj si ga ukradel. In pa, mi sploh ne smemo žganja...«

»Ne bodi avšast in pij!« ga je zavrnil nejevoljno Janez.

Sam ni vedel Franček, kdaj se je znašla steklenica v njegovi roki. Tisti hip mu ni prav nič več dišalo in vrgel bi steklenico stran; toda prijatelju Janezu se zameriti! In da bi se ta norčeval iz njega, da ne upa! Ne!

Ko sta polagoma izpraznila steklenico, sta zlezla iz drvarnice

»Jaz grem domov,« se je odločil Franček, namesto da bi šla postavljat mlin. Nič mu ni bilo prav v glavi in pri srcu.

»Saj si šele prišel,« ga je skušal zadržati Janez.

A Frančku ni dalo miru. »Ne, ne, grem! Doma so rekli, da moram kmalu priti.« Vzel je sanke in odgazil po snegu. Nič ni poslušal Janezovega vabila za drugi dan. V glavi mu je začelo šumeti, mraz in toplota sta se sprehajala po njem. Veliko daljša se mu je zdela tokrat pot domov in sanke veliko težje. Tudi noge so se mu nekam čudno zapletale.

»Samo, da bi bil kmalu večer, da bi šel spat; tako sem truden,« je mdroval. Naenkrat mu je zasmrdelo iz ust po žganju. »Joj, kaj bo, če ata

ovohajo, da sem pil žganje! Moral bom povedati, kje sem ga dobil in nikoli več ne bom smel k Janezu.«

Franček je imel veliko skrb za svoje sanke. Po uporabi jih je vsekdar lepo spravil. Tokrat jih je pa pustil kar v snegu za skednjem. Previdno je stopil v hišo, sezul čevlje in sedel s knjigo za peč.

»No, se imaš vendar enkrat nekaj učiti!« se mu je čudila mama.

»Imam.« Več ni upal govoriti.

Pa se je Franček takrat res »učil«, da še nikdar tako. Črke so se vrtele in plesale po knjigi, vrste se krivile, peč se je sklanjala nad njim, klop se je dvigala pod njim, zdaj na desni, zdaj na levi, ura je bila kdovekoliko. Franček je spoznal, pa si skoraj ni upal priznati: »Pijan sem«. Pri večerji je bil za čuda molčeč. Saj še dihati ni upal, da se ne bi izdal. Poleg tega pa še ta vest, ki mu ni dala miru. »Ukradeno! — žganje! — sem pil.«

Po večerji se je brž skobacal v posteljo. Poskusil je še moliti. Tudi to ni šlo. V sredi »Očenaša« je navezal konec »Častbodi«: »Zgodi se tvoja volja, kakor v začetku, tako zdaj in vselej in vekomaj. Amen«. Prekratek se mu je zdel ta »Očenaš«. Poskusil je še enkrat, in ker spet ni bil daljši, se je pač pokrižal in ulegel. Postelja se je zazibala. Vse se je zavrtelo okrog njega in v njem. Končno je zaspal. Toda žganje mu ni dalo vso noč miru. Kar je bilo do noči, to bi še pozabil, toda ponoči! Sanje! Groza! Nikdar jih ne pozabi.

Umr! je. Duša mu poroma v nebeške višave. Pride na nekak hodnik. Pred njim so velika vrata, levo in desno pa, kakor daleč vidi, stene. Pred vrati obstane. V glavi mu čudno šumi, noge ga niso nič kaj voljne nositi. Zdi se mu, da se te stene in vrata od časa do časa zazibljejo. Zave se: Umr! sem in pred sodnika sem prišel. Pa — pijan! Grozen strah ga obide. »Joj, kako se bo to končalo!«

V tem mu udari na uho klic: »Franček!«. Zdrzne se.

Plašno odpre zopet oči, da bi videl Sodnika Boga v nebeški svetlobi in ga poprosil usmiljenja. Toda čudo in veselje! Pred seboj zagleda svojega očeta, ki stoji z lučjo v roki ob postelji in ga kliče naj vstane, da se opravi in gre v šolo.

Široko odpira oči in ko se prepriča, da je res v domači hiši, v postelji, da je bil samo v sanjah pred nebeškim Sodnikom, vzklikne tako iskreno, kakor še nikdar v življenju: »Hvala Bogu!« Sicer je ves premočen, tako se je potil v strahu, sicer mu je glava še težka, toda vsaj živ je še, sojen še ne bo, ko bi najbrž sodba ne izpadla dobro...

»Da se pa te sanje ne bodo kdaj uresničile,« tako je sklenil potem pri svoji jutranji molitvi, »ne bom nikdar več pil žganja. Pa prav zares nikdar več! Tudi k Janezu ne grem več, zakaj me je pa zapeljal!« Lasbacher Fr.

